

Vaalikelpoisuus kunnallisiin toimielimiin ja vaalin toimittaminen

Kaupunginhallitus 19.05.2025 § 133
290/00.00.01.00/2025

Valmistelija hallintosihteeri Piia Leppänen

Kuntalain 71 §:ssä säädetään yleisestä vaalikelpoisuudesta kunnan luottamustoimeen.

Yleinen vaalikelpoisuus (71 §)

Yleisen vaalikelpoisuuden edellytykset ovat:

1. Henkilön kotikunta on asianomainen kunta. Kotikunta määräytyy kotikuntalain perusteella.
2. Henkilöllä on jossakin kunnassa äänioikeus sinä vuonna, jona vaali luottamustoimeen toimitetaan. Äänioikeudesta säädetään kuntalain 20 §:ssä.
3. Henkilöä ei ole julistettu vajaavaltaiseksi. Vajaavaltaiseksi julistaminen vaatii käräjäoikeuden päätöksen.

Vaalikelpoisuus valtuustoon (72 §)

Koska kunnanhallituksen jäsenyyteen ja lautakuntien jäsenyyteen vaalikelpoisuusedellytys on se, että henkilö olisi vaalikelpoinen myös valtuustoon, niin kuntalain mukaan vaalikelpoisuutta valtuustoon ja siten myös kunnanhallitukseen ja lautakuntaan ei ole seuraavilla henkilöillä:

1. Valtion virkamies, joka hoitaa välittömästi kunnallishallintoa koskevia valvontatehtäviä;
2. Kunnan palveluksessa oleva henkilö, joka toimii kunnanhallituksen tai lautakunnan tehtäväalueen johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä;
3. Kunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa oleva henkilö, joka asemaltaan voidaan rinnastaa 2 kohdassa tarkoitettuun kunnan palveluksessa olevaan henkilöön;
4. Kuntayhtymän jäsenkunnan valtuuston osalta kuntayhtymän palveluksessa oleva henkilö, joka asemaltaan voidaan rinnastaa 2 kohdassa tarkoitettuun kunnan palveluksessa olevaan henkilöön.

Edellä tarkoitettussa palvelussuhteessa oleva on vaalikelpoinen valtuuteksi, jos palvelussuhde päättyy ennen kuin valtuutettujen toimikausi alkaa.

Vaalikelpoisuus kunnanhallitukseen (73 §)

Kuntalain 73 §:ssä säädetään vaalikelpoisuudesta kunnanhallitukseen ja sen määräykset todetaan siinä kaupunginvaltuuston pykäläkohdassa, jossa valitaan kaupunginhallituksen jäsenet.

Vaalikelpoisuus muihin toimielimiin (74 §)

Vaalikelpoinen lautakuntaan ja valiokuntaan on henkilö, joka on vaalikelpoinen valtuustoon, ei kuitenkaan:

1. asianomaisen lautakunnan tai valiokunnan alainen kunnan palveluksessa oleva henkilö;

2. henkilö, joka on asianomaisen lautakunnan tai valiokunnan tehtäväalueella toimivan, kunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa;
3. henkilö, joka on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa liiketoimintaa harjoittavassa yhteisössä, jos kysymyksessä on sellainen yhteisö, jolle asianomaisessa lautakunnassa tavanomaisesti käsiteltävien asioiden ratkaisu on omiaan tuottamaan olennaista hyötyä tai vahinkoa.

Pääasiallisesti henkilöstöasioita hoitavaan toimielimeen sovelletaan, mitä 73 §:n 2 momentissa säädetään.

Johtokuntaan ja toimikuntaan voidaan valita sellainenkin henkilö, joka ei ole vaalikelpoinen kunnanhallitukseen ja lautakuntaan tai jonka kotikunta kunta ei ole.

Vaalikelpoisuus tarkastuslautakuntaan (75 §)

Kuntalain 75 §:ssä säädetään vaalikelpoisuudesta tarkastuslautakuntaan ja sen määräykset todetaan siinä kaupunginvaltuuston pykäläkohdassa, jossa valitaan tarkastuslautakunnan jäsenet.

Valinnoissa on lisäksi noudatettava lakia naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 4 a § (29.6.2021/657) Julkisen hallinnon ja julkista valtaa käyttävien toimielinten kokoonpano Valtion komiteoissa, neuvottelukunnissa ja muissa vastaavissa toimielimissä, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän ja hyvinvointialueiden välisen yhteistoiminnan toimielimissä sekä kunnallisissa ja kuntien välisen yhteistoiminnan toimielimissä, lukuun ottamatta aluevaltuustoja ja kunnanvaltuustoja, tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 prosenttia, jollei erityisestä syystä muuta johdu. Tasa-arvovaatimus koskee erikseen varsinaisia jäseniä ja varajäseniä.

Luottamushenkilövalinnat valtuustossa kunnallisiin toimielimiin ovat aina vaaleja. Vaalissa tulevat toimielimeen valituksi ne, jotka ovat saaneet eniten ääniä. Luottamushenkilöiden vaali suoritetaan suhteellisenä, jos sitä vaatii läsnä olevista valtuutetuista vähintään määrä, joka saadaan jakamalla läsnä olevien lukumäärä toimielimeen valittavien luottamushenkilöiden lukumäärällä lisättynä yhdellä. Jos osamääräksi tulee murtoluku, se korotetaan lähinnä ylempään kokonaislukuun.

Varajäsenet luottamushenkilötoimielimeen valitaan samassa vaalissa kuin varsinaiset jäsenet. Jos varajäsenet ovat henkilökohtaisia, ehdokkaat on hyväksyttävä ennen vaalia ja ehdokkaana tulee olla sekä varsinainen jäsen että tämän varajäsen.

Kuntaliiton yleiskirje 2/2025 koskien kunnanhallituksen, lautakuntien ja muiden toimielinten valintaa on toimitettu tiedoksi valtuustoryhmien puheenjohtajille.

Toimivalta	kuntalaki 71-76 §
Esittelijä	kaupunginjohtaja Juha Kuusisto
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus esittää, että kaupunginvaltuusto merkitsee tiedoksi yllä todetut asiat vaalikelpoisuudesta kunnallisiin toimielimiin ja vaalin toimittamisesta.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.

